

שאלה: ברחוב שם אני גר יש בית כנסת. יש שם הרבה "מניינים" מתפללים שחרית, קבוצות שונות זו אחר זו. לפעמים כאשר אני יוצא לעבודתי בבוקר ואני עובר ברחוב ליד בית הכנסת, אני שומע החזן הקורא "קדושה" של חזרת הש"ץ. וכמה אנשים עוברי אורח העוברים מבחוץ נעמדים שם ולא ממשיכים הליכתם כדי להצטרף ולענות "קדוש קדוש קדוש" וכן "ברוך כבוד השם ממקומו". האם אני מחוייב לעמוד שם? או מותר לי ללכת לעבודתי או שאר עסקים שלי?

תשובה: האמת היא שלענות "קדושה" הוא ענין גדול. בספר הזוהר נאמר שהעונה אתם מקיים מצוה מהתורה "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב, לב). אמנם פוסקי ההלכות לא רשמו זאת בין המצוות מהתורה, וכן זה לא מוזכר כך בתלמוד.

בכל זאת, ענין לענות "קדושה" הוא דבר יקר וחשוב מאד. עניני קדושה נידונו בשו"ע או"ח סוף סימן קכ"ה. שם כתב הטור בשם ספר קבלה קדמוני (מלפני 1200 שנה) בשם "היכלות":

"ונוהגין בני ספרד ליתן עיניהם למטה בשעה שאומרים 'קדוש קדוש קדוש'. ובני אשכנז וצרפת נותנין עיניהן למעלה ונושאים גופן כלפי מעלה [=מרימים את עצמם ונעמדים על סוף אצבעות רגליהם]. וסמך למנהגם מ'ספר היכלות' [הכותב שהקב"ה אומר] 'ברוכים אתם לה' [מלאכי] שמים ויורדי מרכבה, אם תאמרו ותגידו לבני מה שאני עושה בשעה שמקדישין ואומרים 'קדוש קדוש קדוש'. וְלְמַדּוּ אוֹתָם שִׁיהִיו עֵינֵיהֶם נוֹשְׂאִים לְמַרוֹם לְבֵית תְּפִילָתָם וְנוֹשְׂאִים עִצְמָם לְמַעְלָה. כִּי אֵין לִי הַנָּאָה בְּעוֹלָם כְּאוֹתָהּ שֶׁעֵינֵיהֶם נוֹשְׂאוֹת בְּעֵינֵי, וְעֵינֵי בְּעֵינֵיהֶם". [עד כאן לשון המדרש].

ב"בית יוסף" ובט"ז שם, הביאו דברי "שבלי הלקט" (מלפני שש מאות שנה) המוסיף לצטט מספר היכלות: "כי אין לי הנאה בעולם וכו' באותה שעה אני אוחז בכסא כבודי בדמות יעקב ומחבקו ומנשקו ומזכיר גלותם, ומקרב גאולתם".

פירוש הב"ח כתב שם שכאשר מסתכלים כלפי מעלה יהיו עיניהם פתוחות, אבל הט"ז כתב שיהיו עיניהם סגורות, וכן כתבו אריז"ל והחיד"א. והיו שנהגו לנענע את כל הגוף כלפי מעלה, כי כך כתוב במדרש תנחומא (פרשת צו) וביאר "כף החיים" (ס"ק יא, בשם אריז"ל) שזו מחמת עליית כל העולמות, מלה אחר מלה.

הרי שעניית קדושה יחד עם הציבור הוא ענין גדול. עד כדי כך, שבפירוש "שערי תשובה" (סוף סד קכה) קובע שאם יש לו לאדם ברירה אם לענות על קדיש או על "קדושה", ה"קדושה" עדיפה.

אני סבור שכל התיקונים הנפלאים הנ"ל נאמרו על מי שהוא מכין דעתו בעת אמירת המלים. אין כאן "קדושה" אם האדם רק מבטא שפתותיו ואין דעתו על מה שמוציא מפיו. העיקר כאן הכוונה. אנו מצהירים בזאת כי הקדוש ברוך הוא נפלא ועליון, קדוש ומופרש מכל הגשמיות. אין בו חסרון ואין בו שום קוצר-יכולת. ולעומת זאת, "ברוך כבוד ה' ממקומו". "ברוך" הוא התפשטות השפעתו המביאה את כל היצורים לברך אותו ולהודות לו על חסדיו האין-סופיים שאין מספר להטבות שהוא מטיב לכל הברואים מהרמשים הזוחלים הקטנים ביותר ועד יצורים הענקיים כמו הליתנים או לקרנפים. לכל אחד ואחד הכין כל צרכיו כדי שיוכל לתפקד.

אבל חזרה לשאלה שלך. אם אתה ממהר לעבודתך או כל צורך אחר, אינך חייב להצטרף אליהם, כי כל הנ"ל הוא רשות ולא חובה. ועוד, תוכל לענות בעת שתמשיך בהליכתך, ואינך חייב לעמוד דום במקום אחד בלי לזוז משם.

זכור! העיקר הוא כוונתך בעת אמירת המלים.